

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΟΥΤΣΟΥ

ΚΡΙΣΙΣ

ΤΟΥ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ

ΤΗΣ 29 ΜΑΪΟΥ 1905 ΕΝ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΑΙΘΟΥΣΗ

ΤΟΥ

ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΑΓΡΟΝΟΔΙΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΓΡΗΓ. Ν. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΛΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1905

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΟΥΤΣΟΥ

Κ Ρ Ι Σ Ι Σ

ΤΟΥ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ

ΤΗ 29 ΜΑΪΟΥ 1905 ΕΝ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΛΙΘΟΥΣΗ

ΤΟΥ

ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΙΣΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΑΓΩΝΟΔΙΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΓΡΗΓ. Ν. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1905

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΥΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ: Π. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Ὅτε ὁ Σωκράτης ἔμελλε νὰ παραλάβῃ ὡς μαθητὴν τὸν νεαρὸν υἱὸν τοῦ Ἀρίστωνος, τὸν Πλάτωνα, εἶδεν ὄνειρον τὴν προηγουμένην νύκτα, ὅτι κύκνος ἄπτερος ἐκάθητο ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτοῦ, καὶ μετὰ βραχὺν χρόνον πτεροφυήσας, ἀνέπτη πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐκβαλὼν κλαγγὴν λιγυράν, ἣτις κατέθειλε τοὺς ἀκούσαντας. Τὸ διήγημα τοῦτο ἀναφέρεται πάντως εἰς τὰς πολυθρυλήτους ιδέας τοῦ Πλάτωνος. Καθ' οὓς δὲ χρόνους ἀνεφάνη ὁ Σωκράτης, δεινὴ κρίσις πνευματικὴ ὑπῆρχεν, ἀμφιβολία καὶ ἀπιστία περὶ πάντων ἐβασίλευεν, οὐδεμίᾳ ἠθικῇ ἀρχῇ ἀπέμενεν ἀδιασάλευτος, ἢ εἰς τὴν παράδοσιν καὶ τὸ καθεστῶς, ἢ εἰς τὰ πάτρια θεῖά τε καὶ ἀνθρώπινα πίστις ἐξέλειπεν, ἀφ' ἑτέρου δὲ πνεῦμα ζητητικὸν καὶ ἐρευνητικὸν προσεπάθει νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰ πράγματα, πολλὰ δὲ ἄλλαι δυνάμεις καὶ στοιχεῖα καὶ ὑλικὸν ὑπῆρχον πρόχειρα, ἀλλὰ πάντα ἀσύντακτα καὶ ἀστήρικτα. Ἐν τοιούτοις καιροῖς παραλαβὼν τὴν φιλοσοφίαν ὁ Σωκράτης ἔστρεψε τὸν νοῦν αὐτοῦ κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν νηφάλιον θεωρίαν τῆς πράξεως, καὶ δὴ εἰς τὸν μεθοδικὸν ὀρισμὸν τῶν ἐννοιῶν καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ γνῶσιν, κατορθώσας νὰ ἐδραιώσῃ ἠθικὸν τινὰ βίον, ἐπιστημονικὴν τινὰ ἠθικὴν. Ὁ δὲ μέγας αὐτοῦ μαθητής, παιδευθεὶς παρ' αὐτῷ καὶ πτεροφυήσας αὐτὸς ἀνήγειρεν εἰς τὴν φιλοσοφίαν μεγαλοπρεπέστατον ναόν, ἔχοντα θεμέλια μὲν τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἐπιστήμην τοῦ διδασκάλου, κορυφὴν δὲ τὰς ιδέας, ἃς ἔστησεν ὁ δημιουργὸς αὐτῶν ἐν τῷ ἐπουρανίῳ τόπῳ, καὶ δὴ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ἀληθείας, ὅπου θεῶνται αὐτάς.

ἢ χορεία τῶν θεῶν καὶ τῶν δαιμόνων καὶ τῶν καθάρων ψυχῶν τῶν ἐπτερωμένων. Οὕτω δὲ πᾶσα εὐγενής καὶ ὑψηλὴ ἰδέα, πᾶν ἰδεῶδες ἐκ τοῦ Πλάτωνος ἔχει τὴν ἀρχὴν καὶ δι' αὐτοῦ ἔλαβε γένεσιν. Εἰς τούτων τῶν ἰδεῶν τὴν θεωρίαν καλεῖ ἡμᾶς ὁ σήμερον τελούμενος φιλοσοφικὸς ἀγών, οὗ θέμα εἶνε αἱ ἰδέαι τοῦ Πλάτωνος.

Δύο πραγματεῖαι ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν διαγωνισμόν, ὧν ἡ μὲν ἐπιγράφεται «Τὸ αἰώνιον πρόβλημα», ἔχουσα προτεταγμένην τὴν ἐκ τῶν Ἠθικ. Νικομ. 10, 9, 3 τοῦ Ἀριστοτέλους ῥῆσιν: «Εἰ μὲν οὖν ἦσαν οἱ λόγοι αὐτάρκεις πρὸς τὸ ποιῆσαι ἐπιεικεῖς, πολλοὺς ἂν μισθοὺς καὶ μεγάλους δικαίως ἔφερον κατὰ τὸν Θεόγνιν, καὶ ἔδει ἂν τούτους πορίσασθαι· νῦν δὲ φαίνονται προτρέψασθαι μὲν καὶ παρορμηῆσαι τῶν νέων τοὺς ἐλευθερίους ἰσχύειν, ἡθὸς τ' εὐγενές καὶ ὡς ἀληθῶς φιλόκαλον ποιῆσαι κατοκώχιμον ἐκ τῆς ἀρετῆς, τοὺς δὲ πολλοὺς ἀδυνατεῖν πρὸς καλοκαγαθίαν προτρέψασθαι». *Αἰώνιον πρόβλημα* ἐπιγράφει τὴν πραγματείαν τοῦ ὁ συγγραφεύς, νομίζων ὅτι οὕτως ὄφειλε νὰ χαρακτηρίσῃ τὸ περὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος προταθὲν θέμα. Δύο εἶνε τὰ δεδομένα τοῦ αἰωνίου προβλήματος, ὁ αἰσθητὸς κόσμος καὶ ὁ νοητὸς κόσμος, ὧν ἀμφοτέρων τὴν ὑπαρξιν δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν. Ὁ συγγραφεύς προτιθέμενος νὰ εἴπῃ τὴν γνώμην του περὶ τοῦ αἰωνίου τούτου προβλήματος, νομίζει, ὅτι ἀρκεῖ νὰ παραθέσῃ, δύο ἐποχάς, καθ' ἃς διέπρεψαν τὰ ἐξοχώτατα τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων. Ἡ μία ἐκ τούτων εἶνε ἡ ἐποχὴ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἡ δὲ ἑτέρα εἶνε ἡ ἐποχὴ τοῦ Καντίου καὶ τοῦ Ἐρβάρτου. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἐν τῷ β' κεφ. ἐκθέτει τὸ σύστημα τοῦ Πλάτωνος, μετ' ὀλιγαρκείας ἀξιεπαίνου, εὐθὺς δὲ μεταβαίνει εἰς τὸ γ', δ' καὶ ε' κεφ., ἐν οἷς ἐκθέτει τὸ σύστημα τοῦ Ἀριστοτέλους. Εἶτα μεταβαίνει εἰς τὴν Γερμανικὴν φιλοσοφίαν, ἣν διεξέρχεται ὄχι ἐν κεφαλαίοις, ἀλλ' ἐν τρισὶν §§, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς 10^{ης} καὶ καταλήγων εἰς τὴν 12^{ην}. Μετὰ τὸ τέλος τῆς 12^{ης} § βλέπομεν τὴν ἐπιγραφὴν: *Βιβλίον Β' Κεφάλαιον α'*. Ἰδιαιτέρα τις ἐπιγραφὴ, δηλωτικὴ τοῦ περιεχομένου, δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' ὡς εἶκος

πρόκειται πάντοτε περί τοῦ αἰωνίου προβλήματος, ὅπερ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ὁ πεπερασμένος δὲν δύναται νὰ λύσῃ. Τὸ κεφ. τοῦτο τελειώνει ἐν τρισὶ ββ. Ἀλλὰ μετὰ τὸ α' τοῦτο κεφ. εἰσερχόμεθα ὄχι εἰς τὸ β', ὅπερ ἐλλείπει δυστυχῶς ὄχι ἐξ ἄλλης αἰτίας, ἀλλ' ἐκ λήθης τινὸς τοῦ συγγραφέως, σπεύδοντος, ὡς καὶ ἡμεῖς, πρὸς τὸ τέλος. Μεταβαίνομεν λοιπὸν εἰς τὸ γ' κεφ., ὅπερ ἐπίσης στερεῖται ἐπιγραφῆς. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ πάλιν πρόκειται περί τοῦ αἰωνίου προβλήματος, ὅπερ ἐξετάζων ὁ συγγραφεὺς παραδέχεται τὴν δόξαν καὶ τὴν πίστιν καὶ σὺν αὐταῖς καὶ δι' αὐτῶν καὶ τὸν ὑπερφυσικὸν κόσμον, ἅμα μετὰ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους. Τὸ κεφ. τοῦτο περιέχει 9 ββ. Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς σπεύδει πρὸς τὸ τέλος τοῦ αἰωνίου προβλήματος, καλῶς ποιῶν ὅθεν παραλείπει πάλιν ἐκ λήθης τινὸς τὸ δ' κεφ. Οὕτω δὲ εἰσερχόμεθα εἰς τὸ ε' κεφ. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ, τῷ στερουμένῳ ἐπίσης ἰδίας ἐπιγραφῆς, ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει τὴν Ἀγ. Γραφήν, καταλήγων εἰς τὸ ἐξῆς συμπέρασμα (σελ. 89): «Δύο εἶναι τὰ κύρια συστατικά τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου, ἡ θεωρία τῶν μεγαλείων τοῦ θεοῦ μετὰ τῆς ἐλπίδος, ὅτι εἶνε δυνατὸν ἐν μέλλοντι βίῳ νὰ μετάσχῃ αὐτῶν καὶ ὁ θεωρῶν ἄνθρωπος, καὶ ἡ ἀδελφικὴ συμβίωσις μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων». Τέλος φθάνομεν εἰς τὸ κεφ. Γ' καὶ Ζ', ὧν ἐν τῷ Γ' δεικνύει, ὅτι «τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. φιλοσοφίας, τῆς ἀποδεχομένης ὑπερφυσικὸν κόσμον, εἶνε πολὺ σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἀγίας Γραφῆς» (σελ. 90). Καταλήγει δὲ ἡ πραγματεία εἰς τὰ ἐξῆς: «Ἐπάρχει ὑπερφυσικὸς κόσμος, πρὸς τὸν ὁποῖον συνδεόμεθα κατὰ τὸν τρόπον, τὸν ὁποῖον συνωδῶς μὲν δεικνύει ἡ δογματικὴ φιλοσοφία τῶν ἀρχαίων προγόνων ἡμῶν, ἰδίᾳ ἡ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, καταφανέστατον δὲ ποιεῖ ἡ διδασκαλία τῆς Γραφῆς καὶ ἰδίᾳ ἡ διδασκαλία τῆς Καινῆς Διαθήκης».

Ἡμεῖς πρὸς μὲν τὰς δόξας καὶ τὴν πίστιν τοῦ συγγραφέως οὐδέν, ὡς εἰκός, ἔχομεν ν' ἀντεῖπωμεν, ἀλλὰ παρατηροῦμεν μόνον, ὅτι πάντα σχεδὸν τὰ ἐν τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ εἶνε ἐκτὸς

τοῦ προκειμένου θέματος, τὰ δὲ ὀλίγιστα σχετικὰ καὶ πόρρω ἄπτονται τοῦ θέματος καὶ ὀλίγιστα εἶνε.

Μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἑτέραν πραγματείαν, ἣτις φέρει ἐν ἀρχῇ τὴν ῥῆσιν τὴν ἐκ τοῦ Παρμενίδου (132 D) τοῦ Πλάτωνος εἰλημμένην: «Τὰ μὲν εἶδη ταῦθ' ὡς περ παραδείγματα ἐστάναι ἐν τῇ φύσει, τὰ δ' ἄλλα τούτοις εἰκέναι καὶ εἶναι ὁμοιώματα». Ἐν σημειώσει, προτεταγμένη τῆς πραγματείας, δηλοῖ ὅτι συνεβουλεύετο τὰ κείμενα τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων, τὸ περὶ ἰδεολογίας καθόλου ἐκ τῆς Philosophie der Griechen τοῦ Ed. Zeller, καὶ τῆς Philosophie de Platon par Alfred Fouillée, καὶ ἐπὶ τούτοις ὅτι ἠκροῶτο καθ' ὄλον τὸ σχολικὸν ἔτος ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τοῦ κ. Μαργ. Εὐαγγελίδου, διδάξαντος τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας καὶ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος.

Τὰ ἐφόδια ταῦτα εἶνε καθ' ἡμᾶς λίαν ἀνεπαρκῆ εἰς συγγραφὴν αὐτάρκους καὶ πρωτοτύπου πραγματείας. Ὁ συγγραφεὺς ὤφειλε νὰ μελετήσῃ καὶ σπουδάσῃ ἐπιμελέστατα καὶ πρῶτιστα πάντων τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος, οὐχὶ δὲ μόνον νὰ συμβουλευῆται αὐτὰ ὁδηγούμενος ἐκ τῶν παραπομπῶν τοῦ Zeller, ν' ἀποδεικνύηται δὲ σφαλλόμενος καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παραθέσει τῶν χωρίων τῶν ὑπὸ τοῦ Zeller ὑποδειχθέντων· ἔπειτα δὲ πάντα τὰ ἐρμηνευτικὰ τῶν ἀρχαίων συγγράμματα, μάλιστα δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους, καθ' ὅσον ἐρμηνεύει καὶ κρίνει τὰς ιδέας τοῦ Πλάτωνος. Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ὤφειλε νὰ μελετήσῃ τοὺς σπουδαιότατους τῶν ἀσχοληθέντων περὶ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος. Εἶνε δὲ πάμπολλα τὰ σπουδαῖα συγγράμματα. Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς περιορισθεὶς εἰς μόνον τὰ προδηλωθέντα βοηθήματα, ἀμελήσας δὲ ὅλως τῆς σπουδῆς καὶ μελέτης τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος, συναπετέλεσε πραγματείαν, ἣτις δύναται μὲν νὰ ἔχῃ ἀξίαν τινὰ ὡς ἀγωνισμῶς τι, ἢ μᾶλλον μεταφραστικὸν δοκίμιον, εἰς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ἐν φροντιστηρίῳ, ἀλλ' οὐχὶ ὡς ἔργον ὑποβαλλόμενον εἰς ἐπιστημονικὸν διαγωνισμόν.

Ἐν τῇ πραγματεία ταύτῃ, συγκειμένη ἐκ 14 παραγράφων

(ἐν σελ.) ὁ συγγραφεὺς διεξέρχεται τὰ περὶ τῆς ιδεολογίας τοῦ Πλάτωνος ἐν μὲν τῇ 1) § εἰσαγωγικῶς ἀποφαινόμενος, ὅτι ἡ ιδεολογία τοῦ Πλάτωνος ἐδημιουργήθη τῇ συμβολῇ τῶν προηγουμένων φιλοσοφικῶν συστημάτων. Ἐν δὲ τῇ 2) § ἐκθέτει τὰς ἀφορμὰς ἢ τὰς ἀποδείξεις τῆς ιδεολογίας τοῦ Πλάτωνος, ἃς ὀνομάζει λόγους, καὶ δὴ ιστορικοὺς λόγους, γνωσιολογικοὺς, μεταφυσικοὺς, φυσικοὺς, ἠθικοὺς καὶ καλλιτεχνικοὺς. Ἐν τῇ 3) ἐκτίθησι πῶς ὁ Πλάτων ἐννοεῖ τὰς ιδέας, Ἐν τῷ 4) κεφ. ἐξετάζει τὰς ιδέας ὡς ἀριθμοὺς, ἐν τῇ § 5 ὡς αἰτίαι καὶ δυνάμεις. Ἐν τῇ 6) ἐξετάζει τὰ περὶ τοῦ πλήθους τῶν ιδεῶν· ἐν τῇ 7) τὴν ιδέαν τοῦ ἀγαθοῦ, ἐν τῇ 8) τὴν περὶ φύσεως φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος, ἐν τῇ 9) τὴν ἀνθρωπολογία καὶ ψυχολογίαν, ἐν τῇ 10) τὴν ἠθικήν, ἐν τῇ 11) τὴν πολιτείαν, ἐν τῇ 12) τὴν θρησκείαν, ἐν τῇ 13) τὴν τέχνην, καὶ τέλος ἐν τῷ συμπεράσματι, τῷ ἐν τῷ 14^ω κεφ., ἐξαίρει τὴν παγκόσμιον σπουδαιότητα τῆς ιδεολογίας τοῦ Πλάτωνος, ἣν παραβάλλει πρὸς τὸ πῦρ, ὅπερ κλέψας ἐξ οὐρανοῦ ὁ Προμηθεὺς διέδωκεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐκ τῶν 14 τούτων κεφαλαίων μόνον τὸ πρῶτον, τὸ πάντων συντομώτατον, ἀνήκει εἰς τὸν συγγραφέα, πάντα δὲ τὰ ἄλλα εἶνε μεταπεφρασμένα. Ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ταύτῃ μνείαν ποιούμενος τοῦ παρ' Ὀλυμπιοδώρῳ ἐνυπνίου τοῦ Πλάτωνος, ὅτι κύκνος γενόμενος ἐπέτετο ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον, καὶ τῆς ἐρμηνείας τῆς ὑπὸ Σιμμίου τοῦ Σωκρατικοῦ γενομένης, ὅτι ἄληπτος ἔσται τοῖς βουλομένοις ἐξηγεῖσθαι αὐτόν, ἐπικαλεῖται τὴν ἀρωγὴν καὶ προστασίαν τοῦ φωτοβόλου Ἀπόλλωνος εἰς τὴν κατόρθωσιν τοῦ περὶ ιδεῶν ἀγῶνος. Δυστυχῶς τὴν μὲν ἐκ τοῦ φωτοβόλου Ἀπόλλωνος ἔμπνευσιν ῥητορικῶς μόνον ἐπεκαλέσθη ὁ συγγραφεὺς, ὅστις χριστιανὸς ὢν οὐδεμίαν πίστιν ἔχει εἰς τὰ φῶτα τοῦ ἐθνικοῦ θεοῦ, τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀλλὰ πιστεύει κατὰ βάθος καὶ φρονεῖ, ὅτι «νήπιος ὅς τὰ ἔτοιμα λιπῶν ἀνέτοιμα διώκει». Ὅθεν πάντα τὰ φῶτα, ὅσα ἐχρειάζετο, εὐρῶν ἔτοιμα καὶ ἀνημμένα παρέλαβεν ἐκ τοῦ συγγραμματος τοῦ Zeller. Οὕτω δὲ αἱ 55 σελίδες τῆς πραγματείας,

αί αναφερόμεναι εἰς τὴν ἰδεολογίαν τοῦ Πλάτωνος, εἶνε εἰλημ-
μένοι ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς παρ' Ἑλλησι φιλοσοφίας τοῦ Zeller
σελ. 643-718 τῆς δ' ἐκδόσεως. Τὰ ἀπὸ σελ. 56-83 Φυσική,
'Ανθρωπολογία, Ψυχολογία, Ἠθική, Πολιτεία εἶνε καὶ ταῦτα εἰλημ-
μένα ἐκ τοῦ Zeller, ἀν καὶ ἠδύναντο νὰ παραλειφθῶσι, διότι
ἀκριβῶς εἰπεῖν δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸ ζήτημα. Τὸ δὲ συμπέρασμα
εἶνε εἰλημμένον ἐκ τοῦ Fouillée. "Ὡστε ἡ παρατήρησις τοῦ συγ-
γραφέως, ὅτι «δὲν παρεμβάλλει ἐν τῇ πραγματείᾳ του χωρία
εἰλημμένα ἐκ τῆς ἰδεολογίας τοῦ Zeller ἢ τοῦ Fouillée οὐδὲ
παραπέμπει που, ἵνα μὴ διασπᾶται ἡ ἀλληλουχία τῶν ἐννοιῶν»
ἔχει τὸν λόγον ἐν τούτῳ, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ παραπέμπη περὶ
τινῶν μόνον χωρίων εἰς τὸν Zeller, ἀφ' οὗ πάντα τὰ χωρία, πᾶσα
ἡ πραγματεία, εἶνε μετάφρασις ἐκ τοῦ Zeller. Ἀλλὰ ποία τις
μετάφρασις; Τὰ μὲν δυσκολώτερά πως μέρη παραλείπονται, μετα-
φράζονται δὲ μόνον τὰ εὐκολώτερα, καὶ ταῦτα δὲ ὄχι πάντοτε
ἀκριβῶς καὶ ὀρθῶς. Εἰς δὲ τὸ κείμενον τῆς μεταφράσεως παρεμ-
βάλλονται αἱ σημειώσεις ὄχι τοῦ μεταφραστοῦ, ἀλλὰ τοῦ Zeller,
καθὼς καὶ πολλὰ τῶν Πλατωνικῶν χωρίων, εἰς ἃ ἀπλῶς παρα-
πέμπει ὁ Zeller, παρατίθενται ὀλόκληρα. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρα-
θέσει ταύτῃ ἀναγκαζόμενος ὁ συγγραφεὺς νὰ διασκευάσῃ πως τὰ
Πλατωνικὰ χωρία καὶ νὰ συμμαρμόσῃ αὐτὰ πρὸς τὸν ἴδιον αὐ-
τοῦ λόγον καταφαίνεται δυστυχῶς, ὅτι δὲν ἐννοεῖ καλῶς τὸν Πλά-
τωνα. Ὡστε καὶ ὡς ψιλὴ μετάφρασις οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει ἡ πραγ-
ματεία.

Εἰς πίστωσιν τῶν εἰρημένων ἀρκείωσαν τὰ ἐξῆς. Ἐν § 2
(σελ. 2-24), ἧς ἡ ἐπιγραφή «Ἐμπέδωσις τῆς περὶ ἰδεῶν θεω-
ρίας τοῦ Πλάτωνος» κ. ἑ. Begründung der Ideenlehre ἐκτί-
θενται οἱ λόγοι, οἵτινες ἤγαγον τὸν Πλάτωνα εἰς τὰς ἰδέας. Λό-
γους δὲ λέγων ἐννοεῖ πιθανῶς ὁ συγγραφεὺς ἀποδείξεις, ὡς γίνε-
ται δῆλον καὶ ἐκ τούτου, ὅτι αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς (σελ. 12 ἐν
τέλει) καλεῖ τοὺς γνωσιολογικοὺς λόγους ἀπόδειξιν, καὶ ἐκ τῆς
μνείας τῶν ἀποδείξεων παρ' Ἀριστοτέλει καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ

Ἀφροδισιεῖ, ἃς ἐπίσης καλεῖ λόγους. Καὶ τὸ μέρος τοῦτο τὸ περιέχον τοὺς λόγους εἶνε μετάφρασις τῆς Begründung τοῦ Zeller (σελ. 643-718), ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν ψιλὴν μετάφρασιν, ἀλλὰ κατεκερμάτισε τὸ ὅλον χωρίον εἰς 6 λόγους (τ. ἔ. ἀποδείξεις) ἱστορικούς, γνωσιολογικούς, μεταφυσικούς, φυσικούς, ἠθικούς καὶ καλλιτεχνικούς. Ἀλλὰ παρεῖδεν ὅμως τὴν διάκρισιν τὴν παρὰ Zeller (σελ. 652 κ.έ.), καθ' ἣν «μόνη ἀποδείξις εἶνε ἡ ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τοῦ εἶναι, διότι ἄνευ τῆς πραγματικότητος τῶν ἰδεῶν δὲν εἶνε δυνατὴ ἀληθῆς ἐπιστήμη οὐδ' ἀληθὲς ὄν. Ἀμφότερα δὲ συμπλέκονται πρὸς ἀλλήλα, διότι ἡ ἐπιστήμη ἄνευ τῶν ἰδεῶν δὲν εἶνε δυνατὴ διὰ τοῦτο, διότι τὰ αἰσθητὰ στεροῦνται τῆς μονιμότητος καὶ δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένα τῆς ἀντιφάσεως». Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπολάβωμεν τοὺς λόγους τοῦ συγγραφέως ὡς ἀφορμὰς τινὰς, πάλιν ἐναντιοῦται ἡ ἐν σελ. 20 παρατήρησις τοῦ συγγραφέως, ὀνομάζοντος λόγους τὰς παρ' Ἀριστοτέλει ἀποδείξεις. Πότερον λοιπὸν τὸ ἀληθές; Ἀλλ' ἀντὶ τῆς ἐμβάλλῃ ἡμᾶς εἰς τοιαύτας ἀπορίας, καθιστῶν ἀσαφῆ τὰ σαφῆ, δὲν ἦτο πολὺ προτιμότερον καὶ ἐντιμότερον νὰ μεταφράσῃ κατὰ σειρὰν τὰ σχετικὰ κεφάλαια τοῦ Zeller;

Τὰ λοιπὰ τὰ εἰλημμένα ἐκ τῆς σελ. 653-657 τοῦ Zeller δὲν εἶνε ἀποδείξεις, ἀλλ' ἐκθέτουσι τὴν συνάφειαν τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας πρὸς τοὺς προηγουμένους φιλοσόφους καὶ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν ἐπὶ τὸν Πλάτωνα. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Zeller ἐκ τῆς πρὸ τοῦ Σωκράτους φιλοσοφίας μνημονεύει μόνον τὰ σχετιζόμενα πρὸς τὴν ἰδεολογίαν τοῦ Πλάτωνος, ὁ συγγραφεὺς, ἵνα δώσῃ ἕκτασιν τινα εἰς τὴν πραγματείαν του, παρεμβάλλει ὅσα γινώσκει περὶ Ἐλεατῶν, Ἡρακλείτου, Πυθαγορείων καὶ Ἀναξαγόρου. Ἀλλὰ τίνα ῥοπὴν εἶχον π.χ. εἰς τὸν Πλάτωνα τὰ σπέρματα τοῦ Ἀναξαγόρου, ἅπερ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ὠνόμασεν ὁμοιομερῆ, οἱ δὲ μεταγενέστεροι ὁμοιομερείας;

Παρομοίως οἱ γνωσιολογικοὶ λόγοι εἶνε μετάφρασις ἐκ τῶν τοῦ Zeller σελ. 643-645, πλὴν ὅτι ὁ συγγραφεὺς παρεμβάλλει

χωρία τινά ἐκ τοῦ Τιμαίου (καὶ ταῦτα κατὰ Zeller σελ. 592), τροποποιεῖ φράσεις τινάς καὶ μεταθέτει τὴν ἐν σελ. 643 σημείωσιν τοῦ Zeller εἰς τὸ κείμενον.

Καὶ οἱ λεγόμενοι μεταφυσικοὶ λόγοι ἀντεγράφησαν ἐκ τῆς σελ. 645-646 τοῦ Zeller μετὰ μικρῶν τροποποιήσεων ἐν ἀρχῇ, ἀλλὰ καὶ τούτων ἀνεπιτυχῶν, διότι τὸ ὄν καὶ μὴ ὄν τοῦ Παρμενίδου εἶνε « ἡ βᾶσις » καὶ τῆς προηγηθείσης ἀποδείξεως καὶ τῆς παρουσίας. Ἐνταῦθα δ' ὅμως ἐκεῖνο, ὅπερ συμπεραίνεται ἀρνητικῶς ἐκ τῆς θετικῆς φιλοσοφίας τοῦ Παρμενίδου, ὅτι δηλ. πᾶν τὸ ὅπωςδήποτε ἐναντίως ἔχον πρὸς τὸ ὄν εἶνε μὴ ὄν καὶ ἐπομένως δὲν δύναται νὰ γνωσθῆ, προκύπτει ἐμφανέστερον ἐκ τῆς Ἱρακλειτείου δόξης περὶ τῆς ροῆς τῶν πάντων. Τὸ δὲ ἐν τέλει τῆς ἀποδείξεως (σελ. 15 « τὸ ἀεὶ ὄν καὶ μηδέποτε γιγνόμενον εἶνε τὸ πρότυπον, τὸ δὲ ἀεὶ γιγνόμενον καὶ οὐδέποτε ὄν εἶνε τὸ ἀπότυπον, τὰ δὲ φαινόμενα τὰ ἀπεικασμάτα τούτων ») εἶνε περιττὸν ἐνταῦθα. Ἡ ἔπρεπε τοῦλάχιστον νὰ διασαφηθῆ ἡ διάκρισις τῶν ἀποτύπων (μιμημάτων τῶν ιδεῶν, δηλ. τῶν ιδιοτήτων τῶν πραγμάτων) καὶ τῶν ἀπεικασμάτων (πραγμάτων), ἅπερ ἐπίσης καλοῦνται μιμήματα.

Οἱ δὲ λεγόμενοι φυσικοὶ λόγοι προέκυψαν ἐκ τῆς ἐν σελ. 646 (τέλ.) προτάσεως τοῦ Zeller: « Zu diesen Urbildern der Dinge führt uns die Naturbetrachtung » κ. ἐ. Εἰς ταύτην τὴν πρότασιν προσεκολλήθησαν αἱ εἰς εἰς τὸν Τίμαιον καὶ Φαίδωνα παραπομπαί, καὶ οὕτω συνετελέσθη ἡ ἀπόδειξις.

Ὁμοίαν ἀρχὴν ἔχουσι καὶ οἱ ἠθικοὶ λόγοι. Ὁ Zeller ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὰ προηγούμενα (σελ. 646) λέγει: Ebenso setzt auch unser sittliches Leben die sittlichen Urbilder voraus κ.τ.λ. Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς ὅμως δὲν προσέσχεν εἰς ὅσα λέγει ὁ Zeller ἐν τῇ ὑποσημειώσει: Ἐκείνην τὴν πρότασιν, ἐφ' ἧς ὠκοδομήθησαν οἱ φυσικοὶ καὶ ἠθικοὶ λόγοι, ἀντιτάσσει ὁ Zeller πρὸς τοὺς δοξάζοντας, ὅτι αἱ πρακτικαὶ ιδέαι μόναι ἢ ἐξαιρέτως ἀπετέλεσαν τὴν ἀφετηρίαν τῆς ιδεολογίας. « Αὕτη, λέγει

ὁ Zeller, δὲν ἐγεννήθη ἐκ τῆς ἐξυποστατώσεως ἐνὸς εἶδους ἐννοιῶν, ἀλλὰ προέκυψεν ἐκ τῆς γενικῆς πεποιθήσεως, ὅτι ἐν παντὶ τῷ ὄντι καὶ γιγνομένῳ μόνον τὸ ἐν τῇ ἐννοίᾳ αὐτοῦ νοούμενον εἶνε τῷ ὄντι καὶ ἀληθῶς ὄν». Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου ἐν ἀμφοτέραις ταῖς δῆθεν ἀποδείξεσι προϋποτίθεται ἡ ἰδεολογία.

Ἐπίσης ἡ καλλιτεχνικὴ ἀπόδειξις ἐλήφθη ἐκ τῆς σελ. 657 τοῦ Zeller. Ἄλλὰ δὲν εἶνε ὁμοίως ἀπόδειξις τῆς ἰδεολογίας, ἀλλὰ χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ Πλατωνικοῦ.

Καὶ τὰ ἐν σελ. 19, 8 (κάτωθεν) μέχρι τοῦ στ. 5 τῆς σελ. 20 ἐλήφθησαν ἐκ τῆς σελ. 657 τοῦ Zeller.

Ἐκ πάντων τούτων ἐξάγεται, ὅτι ἡ ἐν σελ. 20 πρότασις τοῦ συγγραφέως: «Αὕτη ἡ ἐκ τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων ἐξαχθεῖσα ἐμπέδωσις τῆς θεωρίας τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος ἐπιβεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους» προῆλθεν ἐκ παρανοήσεως τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Zeller, διότι καὶ ὁ Zeller παραδέχεται μίαν κυρίως ἀπόδειξιν.

Αἱ δ' ἐν σελ. 20-23 ἐκτιθέμεναι ἀποδείξεις ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους μετεφράσθησαν κατὰ λέξιν ἐκ τοῦ Γ' τόμου σελ. 82 τῆς ἐκδόσεως τῶν μετὰ τὰ Φυσικὰ ὑπὸ Schwegler μετὰ μικρᾶς προσθήκης ἐκ τῆς σελ. 653 τοῦ Zeller. Ἐντεῦθεν οὐ μόνον ἡ ἔλλειψις παραπομπῆς διὰ τὸ «καὶ γὰρ φθαρέντων τῶν καθ' ἕκαστα μένει ἡ αὐτὴ ἐννοία», διότι καὶ παρὰ Schwegler ἐλλείπει παραπομπή, ἀλλὰ καὶ ἡ παρανόησις τοῦ παρὰ Schwegler: «dieser Beweis ist nach Alexander ein λόγος ἀκριβέστερος», ἀποδιδομένου διὰ τῶν: «ταύτην τὴν ἀπόδειξιν καλεῖ Ἀλέξανδρος ὁ Ἀφροδισιεὺς λόγον ἀκριβέστερον, διότι κτλ.». Ἄλλ' ἐὰν ὁ συγγραφεὺς ἤνοιγε τὰ Μετὰ τὰ φυσικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, θὰ ἔβλεπεν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης αὐτὸς ἐκάλεσε «λόγον ἀκριβέστερον», ὁ δὲ Ἀφροδισιεὺς ἐκθέτει τὸν λόγον, δι' ὃν ὁ Ἀριστοτέλης ἐκάλεσεν αὐτὸν οὕτω. Σημειωτέον δέ, ὅτι αὐταὶ αἱ ἀποδείξεις δὲν ἐπιβεβαιοῦσι τὴν ἐμπέδωσιν τοῦ συγγραφέως, δηλ. τὰς ἐξ αὐτοῦ

ἀποδείξεις, ἀλλ' ἐπιβεβαιούσι τὴν μίαν μόνον ἀπόδειξιν, ἣν κυρίως παραδέχεται καὶ ὁ Zeller, τὴν ἐκ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ εἶναι.

Ἡ § 3 τοῦ συγγραφέως (« πῶς ὁ Πλάτων ἐννοεῖ τὰς ιδέας ») εἶνε μετάφρασις τῆς § 2 τοῦ Zeller σελ. 658-679, ἥς ἐπιγραφή: « ἔννοια τῶν ιδεῶν », μετὰ τινων παραλείψεων καὶ παρεξηγήσεων.

Ἄλλ' αἱ παρανοήσεις τοῦ συγγραφέως εἶνε πολλαί· ὅθεν παραπέμπων διὰ τὰς λεπτομερείας εἰς τὰς ἐν τέλει σημειώσεις, ἐνταῦθα περιορίζομαι μόνον εἰς τὴν ἐξέλεξιν μιᾶς σελ., τῆς 27^{ης}, ἥς ἐν ἀρχῇ γράφει: « αἱ ιδέαι διάγουσιν (!!!) ἐν τῷ νοητῷ κόσμῳ μετὰ τῶν θεῶν καὶ τῶν καθαρῶν ψυχῶν θεώμεναι (!) αὐτὴν τὴν δικαιοσύνην, σωφροσύνην καὶ ἐπιστήμην ». Ἄλλ' αἱ ιδέαι δὲν θεῶνται μετὰ τῶν θεῶν καὶ τῶν καθαρῶν ψυχῶν τὴν δικαιοσύνην, σωφροσύνην, καὶ ἐπιστήμην (δηλ. ἑαυτάς !!), ἀλλ' οἱ θεοὶ καὶ αἱ καθαραὶ ψυχαὶ εἶνε οἱ θεώμενοι τὰς ιδέας. Καὶ τὸ νοητῷ κόσμῳ ἐσφαλμένον· ὁ Zeller ὀρθῶς λέγει ὑπερουρανίῳ τόπῳ νοητοῦ κόσμου εἶνε αὐταὶ αἱ ιδέαι. Αὗται εἶνε παρανοήσεις ἀσυγχώρητοι εἰς συγγραφέα ιδεολογίας τοῦ Πλάτωνος. Ἡ ἐν τῇ αὐτῇ σελ. παράθεσις τοῦ ὄλου χωρίου τοῦ Συμποσίου, εἰς ὃ ἀπλῶς παραπέμπει ὁ Zeller, ἦτο περιττὴ· ἀλλὰ καὶ τοῦτο παρενοήθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως συντάξαντος αὐτὸ συμφώνως πρὸς τὸν ἴδιον αὐτοῦ λόγον, διότι τὸ γίνεσθαι καὶ τὸ πάσχειν ἀνεξαρτήτως συμπαραταχθέντα πρὸς τὰ προηγούμενα ἐξελήφθησαν ὡς φιλοσοφικοὶ τινες ὅροι, ἐν ᾧ ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ οἶον. Ὅμως δι' ὄλου λοιπὸν παρενόησε τὸ χωρίον. Ἐν τῇ αὐτῇ σελ. κακῶς ἀποδίδει τὸ Urschönheit τοῦ Zeller διὰ τοῦ « ἀρχέγονον κάλλος », δέον διὰ τοῦ « αὐτὸ τὸ καλὸν » ἢ « ἡ ιδέα τοῦ καλοῦ ». Αὐτόθι κατωτ. τὸ ἐκ τοῦ Φαίδωνος τοῦ Πλάτωνος (78D) χωρίον: « Αὐτὴ ἡ οὐσία, ἥς λόγον δίδομεν τοῦ εἶναι καὶ ἐρωτῶντες καὶ ἀποκρινόμενοι, πρότερον ὡσαύτως αἰεὶ ἔχει κατὰ ταῦτά ἢ ἄλλοτε ἄλλως; κ. ἐ. » διεσκεύασεν ὧδε ὁ συγγραφεύς: « Αὐτὴ ἡ οὐσία τοῦ εἶναι αἰεὶ ἔχει κατὰ ταῦτά ». Ἀλλὰ τί σημαίνουσι ταῦτα, ἰδίως δὲ τί σημαίνει ἡ οὐσία τοῦ εἶναι, ὧφειλε νὰ δηλώσῃ ὁ συγγραφεύς, καὶ ἄλλως

καὶ διότι οὐδείς ἐκ τῶν ἐρμηνευτῶν ἐφαντάσθη ποτέ, ὅτι τὸ τοῦ εἶναι δύναται νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἢ οὐσία.

Παραλείπων ἐνταῦθα ἄλλα τινά, περὶ ὧν θὰ γίνῃ λόγος λεπτομερῆς ἐν ταῖς σημειώσεσι, μεταβαίνω εἰς τὴν σελ. 37, ἥτις κατὰ τὰ κύρια εἶνε εἰλημμένη ἐκ τοῦ Zeller, ἀλλὰ περιέχει καὶ τινὰ ἄλλοπρόσαλλα περὶ Παρμενίδου, ὀφειλόμενα πάντως εἰς αὐτὸν τὸν συγγραφέα ἢ εἰς παρεξηγήσεις αὐτοῦ, οἷον ὅτι «ὁ Παρμενίδης παρετήρησεν ἐν τοῖς πράγμασιν οὐσιώδη καὶ ἐπουσιώδη γνώρισμα», καὶ ὅτι «ἐὰν τὸ οὐσιῶδες γνῶρισμα τοῦ λαμπτήρος καὶ τῆς οἰκίας, τὸ εἶναι, (ὅπερ μόνον εἶνε τὸ οὐσιῶδες γνῶρισμα τῶν πραγμάτων), ἀφέλωμεν, αἴρεται ἡ ἐννοια τοῦ λαμπτήρος καὶ τῆς οἰκίας»· ὅπερ δηλοῖ, ὅτι, ἀφ' οὗ τὸ εἶναι εἶνε τὸ οὐσιῶδες γνῶρισμα τοῦ λαμπτήρος καὶ τῆς οἰκίας, ἔπεται ὅτι ἀμφοτέρω ὑπάρχουσιν, ἐναντίον τῆς δόξης τοῦ Παρμενίδου, θεωροῦντος αὐτὰ μὴ ὄντα.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἐφεξῆς πάντα εἶνε μεταπεφρασμένα ἐπίσης μετὰ τινων παραλείψεων καὶ παρεξηγήσεων, περὶ ὧν ἐν ταῖς σημειώσεσι γενήσεται λόγος. Ἐνταῦθα δὲ παρατηροῦμεν καὶ ἄλλως, ὅτι ὁ συγγραφεὺς λέγει τι μόνον, ὡς ἀκριβῶς ἀντέχεται τοῦ Zeller, ὡς ἀκριβῶς δὲ θελήσῃ νὰ εἴπῃ τι ἴδιον καὶ ν' ἀπολύσῃ ἑαυτὸν τῆς ἐξαρτήσεως, συνήθως ἐξαμαρτάνει. Πάντως δὲ θὰ ὑπέπιπτεν εἰς ὀλιγώτερα ἁμαρτήματα, ἂν μετέφραζε τὰ τοῦ Zeller, ὡς ἔχουσι, θὰ παρεῖχε δὲ καὶ ὠφέλειαν τοῖς ἀναγνώσταις.

Ἡ γλῶσσα τῆς διατριβῆς, καίτοι κατακόρως ἐλληνίζουσα, δὲν στερεῖται σφαλμάτων τινῶν, καὶ μάλιστα Γερμανισμῶν.

Τοιαῦτα εἶνε τὰ ὑποβληθέντα δοκίμια εἰς τὸν φιλοσοφικὸν ἀγῶνα. Ἡ ἐπιτροπὴ εἰς οὐδέτερον τῶν ἀγωνιστῶν δύναται ν' ἀπονεύμῃ τὸ βραβεῖον, διότι οὐδέτερος αὐτῶν ἠδυνήθη νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς ὅρους τοῦ διαγωνισμοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ προταθὲν θέμα, ἀξιολογώτατον καὶ σπουδαιότατον ὄν, ἔμεινεν ἄλυτον, ἡ ἐπιτροπὴ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ, ἔχουσα δὲ δι' ἐλπίδος, ὅτι ἐπὶ τέλους θὰ κατέλθῃ τις ἱκανῶς κατηρτισμένος εἰς

λύσιν τοῦ πολλαχῶς περισπουδάστου θέματος, ἔκρινε καλὸν νὰ παρατείνῃ ἐπὶ μίαν διετίαν τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ ἐπιφυλάξῃ τὸ πάντιμον γέρας εἰς τὸν μέλλοντα λύτην.

Τὸ θέμα τοῦτο ἔχει παγκόσμιον ὡς εἰπεῖν σημασίαν καὶ ἄλλως, καὶ διότι καὶ ἄλλοτε εἶχε προταθῆ ὑπὸ σοφῶν ἀκαδημειῶν. Ὅθεν οἴκοθεν δῆλον, ὅτι ἐάν τις κατορθώσῃ νὰ λύσῃ ἐπιτυχῶς τὸ θέμα τοῦτο, οὐ μόνον ἑαυτῷ ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι μεγάλην τιμὴν καὶ δόξαν θὰ περιποιήσῃ. Ἀλλὰ πῶς θὰ κατορθώσῃ νὰ λύσῃ τὸ θέμα τοῦτο ὁ Ἕλληνας λόγιος, ὁ κατ' ἐξοχὴν προσκαλούμενος εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον τὸν φιλοσοφικόν;

Ὁ ἐλληνομαθὴς καὶ ἄλλως λογικώτατος ἀγωνοθέτης οὐδὲν ἄλλο κυρίως ἐσκόπει ἢ νὰ προτρέψῃ τοὺς Ἕλληνας λογίους εἰς τὴν σπουδὴν καὶ μελέτην τὴν Ἑλλήνων φιλοσόφων, καὶ ἰδίως τοῦ Πλάτωνος. « Ἐάν ἡ λαμπηδὼν, λέγει ὁ ἐνθουσιώδης ἀνὴρ, τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ ἐξέλειπε καὶ πᾶσα περὶ αὐτοῦ παράδοσις συνεχοτίζετο, ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, μόνοι αὐτοὶ ἤθελον ἀρκεῖ, ἵνα διαλαλῶσι βροντωδέστατα ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, εἰς ὅποια ἰσόθεα ὕψη ἀνεβίβασε τὴν ἀνθρωπότητα ἡ φιλοσοφοῦσα Ἑλληνικὴ διάνοια. . . Πᾶς ἄρα ἐραστὴς τῆς ἀνθρωπίνης προόδου καὶ τῆς χειραφετήσεως τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἀληθῆς πρόμαχος περὶ τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν ἀνάγκη νὰ ἐνδιατρίψῃ πρωτίστως καὶ ἀπὸ ταύτης νὰ ἐπιζητῆ νέας ἐμπνεύσεις καὶ ἔξαρσιν ἰδεώδη ».

Ὅθεν ὁ μέλλων νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα ὀφείλει νὰ ἔχῃ καὶ νὰ προσαποκτήσῃ πάντα τὰ συντελοῦντα εἰς τὴν γνῶσιν καὶ κατανόησιν τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐφόδια. Τούτων δὲ πρώτιστον καὶ ἀπαραίτητον εἶνε ἡ ἀκραιφνὴς καὶ βαθεῖα γνῶσις τῆς Ἑλλην. γλώσσης· ἡ γνῶσις δὲ αὕτη ὀφείλει νὰ εἶνε τὸ δαψιλὲς καὶ ἀνεξάντλητον ἐφόδιον τοῦ μέλλοντος ἀγωνιστοῦ, ἡ δὲ σπουδὴ καὶ κατανόησις τοῦ Πλάτωνος εἶνε ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, εἰς ὃ ὀφείλει νὰ καταλήξῃ ὁ περὶ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τοῦτου ἀσχολούμενος. Τοῦτο δὲ εἶνε καὶ ἄλλως τὸ λογικὸν πόρισμα, προ-

κειμένου περι οιασδήποτε μαθήσεως, περι οιασδήποτε ἐπιστήμης, αναφερομένης εἰς τὴν Ἑλλην. ἀρχαιότητα καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξαρτωμένης ἐκ τῆς ἀμφιλαφοῦς γνώσεως τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Ἐν δὲ τῷ προκειμένῳ ζητήματι ἡ διπλῆ αὕτη γνώσις εἶνε ἡ χρυσῆ κλεις ἢ εἰσάγουσα εἰς τὰ μυστήρια καὶ τὰς ιδέας τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Καὶ αὐτὸς ὁ ὑπατος τῶν ιστορικῶν τῆς Ἑλλην. φιλοσοφίας, ὁ Zeller, μελετῶν τὸ Πλατωνικὸν φιλοσόφημα, τὸ ἐκ τῆς διανοίας αὐτοῦ προῖον μετάλλευμα προστρίβει ἐκάστοτε πρὸς τὸ παραδεδομένον κείμενον τοῦ Πλάτωνος ὡς πρὸς Λυδίαν λίθον, ἵνα δοκιμάσῃ τὴν γνησιότητα καὶ τὴν ἔγκυρον ἀλήθειαν αὐτοῦ.

Ὁ ἀναγινώσκων τὸν Πλάτωνα δὲν ὠφελεῖται μόνον ἐκ τῆς φιλοσοφίας, ἐκ τῶν ιδεῶν αὐτοῦ, αἵτινες μέχρι τῆς σήμερον εἶνε καὶ ἐς αἰεὶ θὰ εἶνε τὰ πρότυπα πάσης εὐγενοῦς καὶ μεγαλόφρονος διανοίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς γλώσσης αὐτοῦ, ἐκ τοῦ λεπτοτάτου ἐκείνου ὄργάνου τῆς διανοίας, δι' οὗ κατώρθωσε ν' ἀποτυπώσῃ καὶ τὰς λεπτοτάτας ἀποχρώσεις τῶν διανοημάτων αὐτοῦ. Πρὸς τὸν περιώνυμον φιλόσοφον Lotze, ἐκφράσαντα τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι ὁ Πλάτων ἐχαρακτήρισε τὰς ιδέας ὄχι ὡς ἐννοεῖ αὐτάς, ἔνεκα ἀτελείας τινὸς τῆς γλώσσης, αὐτὸς ὁ Zeller κατέδειξε τὴν πλάνην αὐτοῦ, ὑποδείξας πολλὰς ἀναλόγους ἐκφράσεις, ἃς ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ ὁ Πλάτων, ἂν ἤθελεν. Ὁ δ' ἔχων ἐφόδιον τὴν γλῶσσαν ταύτην εὐκολώτερον παντὸς ἄλλου θὰ ἐννοήσῃ καὶ τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν ἄλλων ἐφεξῆς φιλοσόφων, ὧν εἷς καὶ μόνος εἶνε ἐφάμιλλος πρὸς πολλοὺς ἄλλους συλλήβδην λαμβανομένους ἄλλων ἐθνῶν. Ἐκ δὲ τῆς σπουδῆς καὶ γνώσεως τῆς γλώσσης ταύτης πάντως θὰ ὠφεληθῇ ἢ ἐπιστημονικῇ ἡμῶν γλῶσσα, ἐν ᾧ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν νεωτέρων φιλοσόφων ἢ γλωσσικῇ ὠφέλεια μᾶλλον βλαβερὰ καὶ ἐπιζήμιος εἶνε, ὅσον μεγάλη καὶ ἂν εἶνε ἢ πραγματικῇ. Ὁ μελετῶν τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλην ἐν τοῖς πρωτοτύποις αὐτῶν συγγράμμασιν, οὐ μόνον θὰ προσοικειωθῇ πρὸς τοὺς Πλατωνικοὺς καὶ Ἀριστοτελικοὺς ὄρους, ἀλλ', ὅπερ σπουδαιότερον, θὰ ἐκμάθῃ καὶ αὐτός, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, τὸν τρόπον καὶ τὴν μέθο-

δον, ἣν μεταχειριζόμενοι ἐκεῖνοι ἐξέφραζον τόσον προσφυῶς καὶ ἀπλῶς καὶ ἀνεπιτηδεύτως τὰ διανοήματα αὐτῶν. Ἄν δ' ὑποθέσωμεν, ὅτι μελετᾷ τις τοὺς φιλοσόφους τούτους ἐν ξέναις μεταφράσεσιν ἢ ἐρμηνευτικοῖς συγγράμμασι, θὰ ὠφελῆθῃ μὲν βεβαίως ὡς πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν φιλοσοφημάτων, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν θὰ μάθῃ μᾶλλον τοὺς γλωσσικοὺς ὅρους τῶν ξένων καὶ θὰ διαφθεῖρῃ τὸ ἴδιον αὐτοῦ γλωσσικὸν αἶσθημα. Τί ἄλλο, ἄφ' οὗ πολλοὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἄλλως σπουδαίων λογίων, κατακολουθοῦντες τοῖς ξένοις, παραπέμπουσιν εἰς συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἄλλων Ἑλλήνων συγγραφέων, ἅτινα μάτην ἤθελέ τις ζητήσῃ παρ' αὐτοῖς, διότι ἄλλως ὀνομάζονται ἑλληνιστί;

Ἄλλὰ, τὸ σπουδαιότερον, δὲν θὰ ὠφελῆθῃ μόνον κατὰ τὴν γλῶσσαν ὁ Ἕλληνας λόγιος ὁ προσπαθῶν ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἰκανότητα, ὅπως ἐν τοῖς πρωτοτύποις συγγράμμασιν ἐννοῇ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας φιλοσόφους (τοῦτο δὲ ἴσως θὰ εἶνε μέγιστον κατόρθωμα τῆς παρ' ἡμῖν διδασκαλίας τῆς Ἑλλην. φιλοσοφίας), ἀλλὰ θὰ ὠφελῆθῃ καὶ εἰς τὰ πράγματα αὐτά. Τοῦτο δὲ εἶνε τόσον προφανές κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, ὥστε δὲν ἔχει ἀνάγκην ἰδίας τινὸς ἀναπτύξεως. Τοῦτο μόνον λέγω, ὅτι σήμερον οἱ πρῶτοι τῶν ἐν Γερμανίᾳ π. χ. ἱστορικῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. φιλοσοφίας προσπαθοῦσι νὰ κατανοῶσιν ὅσον δύνανται ἄριστα τὰ πρωτότυπα κείμενα τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων. Ἄν π. χ. συγκρίνωμεν τὰς διαφόρους ἐκδόσεις τῆς παρ' Ἑλλησι φιλοσοφίας τοῦ Zeller, συγγράμματος ὀγκωδεδεστάτου, ἀλλ' ἅμα καὶ ἐμβριθεστάτου, θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι, ὅσον ἀκριβέστερα προχωρεῖ ἡ γνῶσις τῶν πηγῶν, ἢ λεπτομερεστέρα ἐρμηνεῖα καὶ κατανόησις αὐτῶν, τόσον ἀκριβέστερον ἐκτίθενται τὰ πράγματα. Ἡ ἀκριβέστερα ἐρμηνεῖα καὶ γνῶσις τῶν πηγῶν εἶνε καὶ ὀφείλει νὰ εἶνε ἡ βᾶσις πάσης νέας ἐκδόσεως. Τούτου ἕνεκα τὰ ἀποσπάσματα π. χ. τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων, καίτοι πολλάκις ὑπὸ πολλῶν ἐκδοθέντα, ἐξακολουθοῦσιν ἔτι ἐκδιδόμενα καὶ πολλαχῶς σαφηνιζόμενα· διότι ἐκ τῆς ἐπεξεργασίας καὶ μελέτης καὶ ὅσον ἔνεστι ἀκριβεστάτης ἐρμηνείας τῶν κειμένων τοῦ

των ἐξαρτᾶται καὶ ἡ ἀκριβεστέρα ἔκθεσις τῶν φιλοσοφημάτων ἐκείνων. Ἄν τις μάλιστα συγκρίνη τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν καὶ σπουδὴν, ἣτις καταβάλλεται ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας καθόλου, καὶ μάλιστα τῆς ἀρχαίας, ἀμφιβάλλω ἂν τῆς φιλοσόφου ἱστορίας ὑπερέχει ἢ καθαρὰ φιλόσοφος θεωρία, ἢ οἰκοδομὴ, ὡς εἰπεῖν, νέων φιλοσοφικῶν συστημάτων· περὶ ὧν μέχρι τῆς σήμερον ἰσχύουσιν, ἐν τινι μέτρῳ, τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἔπη:

«στεινωποὶ μὲν γὰρ παλάμαι κατὰ γυῖα κέχυνται
πολλὰ δὲ δειλ' ἔμπαια, τὰ τ' ἀμβλύνουσι μερίμνας.
παῦρον δὲ ζωῆς ἰδίου μέρος ἀνθρώσαντες
ὠκύμορροι καπνοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπέπταν,
αὐτὸ μόνον πεισθέντες, ὅτῳ προσέκυρσεν ἕκαστος
πάντοσ' ἐλαυνόμενοι, τὸ δ' ὄλον πᾶς εὐχεται εὐρεῖν.
οὕτως οὐτ' ἐπιδερχτὰ τὰδ' ἀνδράσιν οὐδ' ἐπακουστὰ
οὔτε νόῳ περιληπτὰ».

Παραπονοῦνται τινες ὅτι ὑπάρχει παρ' ἡμῖν στειρώσις φιλοσοφική. Καὶ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, καὶ ἔχουσι δίκαιον οἱ παραπονούμενοι· διότι τίς δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ, ὅτι ὑπάρχει ἂν ὄχι μεγάλη, ἀλλὰ καὶ μικρὰ φιλοσοφικὴ γονιμότης παρ' ἡμῖν; Ἀλλὰ πόθεν ὅμως προέρχεται ἡ στειρώσις αὕτη; Τοῦτο εἶνε τὸ ζήτημα τὸ ἄξιον πολλῆς μελέτης καὶ σπουδῆς.

Ἄν εἶνε ὀρθά, ὅσα εἶπον προηγουμένως, καὶ εἶνε, διότι αὐταὶ εἶνε γνῶμαι παντὸς ἐπιστήμονος φιλολόγου, δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ἐξεύρῃ τις τὴν αἰτίαν τῆς στειρώσεως ταύτης. Ἡ αἰτία δυστυχῶς ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα παραμελοῦνται, δὲν σπουδάζονται ὅσον δεῖ, οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες συγγραφεῖς εἶνε ἄγνωστοι τοῖς πλείστοις καὶ τῶν ἡμετέρων λογίων, ὧν πολλοὶ πάλιν σπουδάζουσι μὲν καὶ μελετῶσιν αὐτοὺς ἀλλ' ἐν μεταφράσει μᾶλλον ἢ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ. Πόσοι εἶνε ἐκεῖνοι οἱ Ἑλληνες, οἵτι-

νες ἀνέγνωσαν καὶ κατενόησαν κατὰ τὸ δυνατόν ἐν τοῖς πρωτοτύποις πάντας τοὺς Ἑλληνας συγγραφεῖς; Καὶ ἵνα καταβῶ χαμηλότερον, πόσοι εἶνε ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀνέγνωσαν καὶ κατενόησαν καὶ μόνους τοὺς κλασσικοὺς λεγομένους συγγραφεῖς, ποιητὰς καὶ πεζογράφους; Καὶ ἔτι κατωτέρω, πόσοι εἶνε ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀνέγνωσαν μόνον τοὺς Ἀττικοὺς ποιητὰς; Δὲν καταβαίνω περισσότερον, χάριν εὐλαβείας καὶ σεβασμοῦ. Τοῦτο μόνον λέγω, ὅτι καὶ αὐτὸν τὸν Πλάτωνα, περὶ οὗ πρόκειται, ὀλίγιστοι εἶνε οἱ ἀναγνόντες καὶ κατανοήσαντες. Τὸν δὲ Ἀριστοτέλην; Ἄς εὖρη ἄλλος τὴν ἀπάντησιν. Ταῦτα δὲ λέγων ἐννοῶ τὰ πρωτότυπα καὶ ὄχι τὰς μεταφράσεις.

Νῦν δὲ χωρῶ ἐξ ἄλλης ἀρχῆς, τῆς ἀντιθέτου. Ὑποθέτω, ὅτι ὑπάρχουσι τοιοῦτοι, καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν, ἂν θέλωμεν νὰ ὑπάρχωμεν ὡς ἔθνος· πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν ὄχι ὀλίγοι, ἀλλὰ πολλοὶ οἱ κατανοοῦντες καὶ ἀναγινώσκοντες τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, διότι καὶ Ἑλληνες καυχώμεθα ὅτι εἴμεθα, καὶ Ἑλληνικὴ εἶνε ἡ γλῶσσα ἣν ὁμιλοῦμεν, καὶ πολὺν χρόνον, πολὺ περισσότερον, ἢ πᾶν ἄλλο ἔθνος, δαπανῶμεν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀρχαίας γλώσσης· καὶ τέλος, ἵνα παραλείπω πλείστους ἄλλους λόγους, ἔχομεν καθῆκον ὑπέρτατον ἐθνικόν. Ἡμεῖς εἴμεθα οἱ κληρονόμοι οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἀρχαίων μνημείων, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον τοῦ τιμιωτάτου τῶν μνημείων, τῆς ἀρχαίας γλώσσης.

Ἄν λοιπὸν θὰ ὑπάρχωσι πολλοὶ παρ' ἡμῖν, οἵτινες θὰ ἀναγινώσκωσι καὶ κατανοῶσι τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλην ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ἐπιτρέπεται πλέον νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι θὰ ὑπάρχη στείρωσις φιλοσοφική; Ὅταν θὰ ὑπάρχη ἐν τῷ ἔθνει ἡμῶν ἡ γνῶσις τῶν γονιμωτάτων ἐκείνων φιλοσόφων, ἐξ ὧν μέχρι τῆς σήμερον ἔχουσι γεννηθῆ χιλιάδες συγγραμμάτων, οἵτινες μέχρι τῆς σήμερον ἔχουσιν ὀπαδοὺς Πλατωνικοὺς καὶ Ἀριστοτελικούς, ἐπιτρέπεται πλέον νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι θὰ ὑπάρχη στείρωσις φιλοσοφική;

Ἄλλ' ἡ σπουδὴ τῶν παρ' Ἑλλησι φιλοσοφημάτων προσήκει

τὰ μάλιστα καὶ πρώτιστα ἡμῖν τοῖς Ἕλλησι, καὶ διὰ πολλοὺς μὲν ἄλλους λόγους, οὓς παραλείπω ὡς οἰκοθεν εὐνοήτους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἐξῆς δύο· α') ὅτι πρόκειται περὶ τῆς Ἑλλην. φιλοσοφίας, μαθήσεως κατὰ πάντα λόγον σπουδαιοτάτης· καὶ β') διότι ἡ κλεισὴ ἢ εἰσάγουσα εἰς τὴν ἀκριβεστάτην γνῶσιν τῶν φιλοσοφημάτων τούτων εἶνε κυρίως ἡ γνῶσις τῆς Ἑλλην. γλώσσης, ἣτις ἐπίσης προσήκει νὰ ὑπάρχη ἡμῖν τοῖς Ἕλλησι δαψιλεστέρα καὶ ἀδροτέρα καὶ οἰκειότερα. Τί ὠφελεῖ μὲν νὰ λέγωνται Ἕλληνες οἱ πρῶτοι καὶ σπουδαιότατοι τῶν φιλοσόφων τοῦ κόσμου, οἷος ὁ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης, ὧν εἷς καὶ μόνος δύναται ν' ἀποτελέσῃ τὸ ἀφθιτον κλέος ἑνὸς ὀλοκλήρου ἔθνους καὶ τοῦ μεγίστου· ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ λεγώμεθα μὲν καὶ ἡμεῖς Ἕλληνες, καὶ ἔπειτα νὰ καταλείπωμεν εἰς τοὺς ξένους τὴν κατανόησιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ, νὰ δανειζώμεθα δὲ ἡμεῖς αὐτὴν παρ' ἐκείνων; Καθῆκόν ὑπέρτατον ἔχομεν, ἡμεῖς αὐτοὶ νὰ ἐννοήσωμεν τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνισμόν, ἡμεῖς αὐτοὶ νὰ βαπτισθῶμεν εἰς τὰ καθαρὰ καὶ διαυγῆ καὶ ἀθλόωτα νάματα ἐκείνου, ἂν θέλωμεν καὶ νὰ λεγώμεθα καὶ νὰ εἶμεθα ἀληθεῖς Ἕλληνες.

Ἀληθῶς εὐρύς ἅμα καὶ ζωογόνος ὀρίζων, ὃν οὐδεὶς δύναται νὰ διαφιλονεικήσῃ, ἀνοίγεται καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης, καὶ ἄλλως καὶ διότι ἡ γνῶσις καὶ κατανόησις τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους εἶνε ἀπαραίτητος εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἡμῶν γλῶσσαν. Ἐν δὲ πῶ προκειμένῳ ζητήματι ἡ γνῶσις τοῦ Πλάτωνος εἶνε ἐκείνη, ἣτις θὰ δώσῃ ἡμῖν ἐλευθερίαν κινήσεως καὶ δὴ ἐλευθερωτέραν πτῆσιν εἰς τὴν διάνοιαν ἡμῶν. Τότε δὲ ὁ ἐννοῶν τὸν Πλάτωνα θὰ δυνηθῇ νὰ κινηθῇ ἐλευθέρως· τότε δὲν θὰ εἶνε ἠναγκασμένος νὰ κινῆται μὲν, ὅταν στηρίζηται ἐπὶ τῶν καλοβάθρων τοῦ Zeller, νὰ καταπίπτῃ δὲ οἰκτρῶς, ὅταν στερῆται αὐτῶν. Ὅταν, ἔν' ἀναγνώσωμεν τὸν Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλην, ἔχωμεν ἀνάγκην Γερμανικῆς ἢ Γαλλικῆς μεταφράσεως· ἢ ἄλλως, ὅταν οἱ ξένοι ἐννοῶσι κάλλιον ἡμῶν τὸν Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλην, τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ παρ' ἡμῖν σπουδὴ τῆς Ἑλλην.

γλώσσης χωλαίνει, δὲν γίνεται ὡς δεῖ, τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ παρ' ἡμῖν εἰς τὴν σπουδὴν αὐτῆς δαπανᾶται πλείων χρόνος ἢ παρ' ἄλλοις, οἷον παρ' ἐκείνοις, ἐξ ὧν δανειζόμεθα τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνισμόν. Εἶνε αἶσχος, οἱ μὲν ξένοι συγγράφοντες περὶ ἰδεῶν νὰ μελετῶσι τὸν Πλάτωνα αὐτὸν, ἡμεῖς δὲ οἱ νεώτεροι Ἕλληνες νὰ μελετῶμεν τοὺς μελετήσαντας τὸν Πλάτωνα ξένους. Θὰ εἴμεθα καλοὶ μεταφρασταὶ ἴσως, ἀλλ' οὐδέποτε θὰ γίνωμεν ἀγαθοὶ ἐπιστήμονες.

Πρέπει λοιπὸν νὰ κατανοηθῆ ὑπὸ πάντων ὡς ὑπερτάτη ἐθνικὴ ἀνάγκη, ὡς ὑπέρτατον ἐπιβαλλόμενον καθῆκον ἢ σπουδὴ καὶ γνῶσις καὶ κατανόησις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων. Δὲν εἶνε μόνον ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον δὲν εἶνε μόνον ὁ Παρθενῶν τὰ πολύτιμα μνημεῖα τῆς ἀρχαίας μεγαλοουργοῦ διανοίας, τὰ κληροδοτηθέντα ἡμῖν ὑπὸ τῶν αἰώνων, ἀλλ' ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα πολυτιμότερα, ὁ Ὅμηρος, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Πίνδαρος, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ πᾶσα ἡ σεβασμία ἐκείνη χορεία τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, ὧν εἰς καὶ μόνος θὰ ἠδύνατο, ὡς εἶπον ἤδη, νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἄφθιτον κλέος καὶ τοῦ μεγίστου τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ταῦτα τὰ κλέα ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, οἱ ἐλληνιστὶ ἔτι ὁμιλοῦντες, κατέχομεν. Ἡμεῖς λοιπὸν ὀφείλομεν, εἴπερ τινὲς ἄλλοι, νὰ σπουδάζωμεν καὶ κατανοῶμεν καὶ ὠφελώμεθα ἐξ αὐτῶν, σπουδάζοντες πρώτιστα καὶ μάλιστα τὴν γλῶσσαν, τὴν πηγὴν πάσης Ἑλλην. γνώσεως. Ἡ κατανόησις τῆς ἀρχαίας γλώσσης εἶνε τὸ πρῶτον καὶ μέγιστον τῶν καθηκόντων ἡμῶν· ἐξ αὐτῆς δὲ ἐξαρτᾶται κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἡ κατανόησις καὶ ἐρμηνεία καὶ τῶν ἄλλων μνημείων, καὶ αὐτοῦ τοῦ Παρθενῶνος. Ἡ γλῶσσα εἶνε καὶ ὀφείλει νὰ εἶνε ὁ κύριος χαρακτήρ τοῦ ἔθνους.

ΧΡΗΣΤΟΣ Δ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΔΗΣ

ΓΡΗΓ. Ν. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ

Εἰσηγητῆς

Εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἐν τῷ κειμένῳ εἰρημένων παραθέτομεν ἑνταῦθα ἄλλας τινὰς σημειώσεις κατ' ἐκλογὴν.

Ἡ § 3 τοῦ συγγραφέως (πῶς ὁ Πλάτων ἐννοεῖ τὰς ἰδέας) εἶνε μετάφρασις ἐκ τῆς § 2 τοῦ Zeller (σελ. 658-679) τῆς ἐπιγραφομένης «ἐννοια τῶν ἰδεῶν», μετὰ ἐλαχίστων τροποποιήσεων καὶ τινῶν παραλείψεων καὶ παρεξηγήσεων. Οὕτω μετὰ τὴν πρώτην περίοδον ἐν σελ. 658 παρεμβάλλονται αἱ δύο ὑποσημειώσεις τῆς αὐτῆς σελίδος, ἡ μὲν ἀφορῶσα εἰς τὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια δίδει ὁ Πλάτων εἰς τὰς ἰδέας, ἡ δὲ εἰς τὴν κατὰ τινὰς διαφορὰν τῶν δύο ὄρων «εἶδους καὶ ἰδέας». Ἐν τῇ μεταφράσει τῆς δευτέρας ὑποσημείωσης κακῶς ἀποδίδει διὰ τῶν «εἶδος καὶ ἰδέα σημαίνουσι παρὰ Πλάτωνι τὴν γενικὴν ἐννοιαν τῶν ὁμοειδῶν» τὰ τοῦ Zeller «sowohl εἶδος als ἰδέα bezeichnen die *Art* oder *Gattung* (denn diese werden von ihm noch nicht unterschieden) und nach der subjectiven Seite die Vorstellung dersellen, den allgemeinen Begriff. Ἡ ἰδέα εἶνε τὸ γένος· γενικὴ ἐννοια εἶνε ἡ παράστασις αὐτοῦ. Κατόπιν προστίθεται ἡ εἰς τὴν πολιτείαν παραπομπὴ τοῦ Zeller, ὅπως δοιῆ ἔκτασις τῇ πραγματείᾳ.

Καὶ τὸ «nach einer bei Aristoteles stehenden Bezeichnung» κακῶς ἀπεδόθη διὰ τοῦ «κατὰ τοὺς παρ' Ἀριστοτέλει εὑρισκομένους χαρακτηρισμούς» Καὶ τὸ sein τοῦ Zeller (σελ. 663 στίχ. 6) κακῶς ἀποδίδεται διὰ τοῦ «οὐσία (σελ. 30 στίχ. 2)· καὶ τοῦτο σημαίνει ὑπαρξιν.

Τὸ ἐν σελ. 30 στίχ. 8 «ἄλλοι δὲ φανταστικὰς εἰκόνας» εἶνε τὸ αὐτὸ πρὸς τὰς «αἰσθητὰς οὐσίας». Τὸ «ἄλλοι δὲ» πλεονάζει, ὅπως γίνεται δῆλον ἐκ τῶν κατωτέρω λεγομένων· «weder die eine, noch die andere». Ἀντὶ δὲ φανταστικῶν εἰκόνων, ὑπόστασιν λαβουσῶν, ὁ Zeller ἔχει εἰκόνας τῆς φαντασίας ἐξυποστατωθείσας (ἰδανικά). Ἡ δευτέρα δοξασία εἶνε ἡ τῶν ὑποκειμενικῶν ἐννοιῶν, οὐχὶ οὐσιῶν.

Τὸ ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι (στίχ. 10) «ἅπλαϊ ἐννοιαὶ τοῦ νοῦ ἢ τῆς θεότητος» ἔρχεται κατόπιν. Ἐνταῦθα πρόκειται μόνον περὶ αἰσθητῶν οὐσιῶν· τὸ ἀμέσως ἐπόμενον «ὁ Ἀριστοτέλης χαρακτηρίζει» κτλ. πρῶτον ἐτέθη ἀπλῶς, ἐνῶ ἐκφράζει δύο ἐνστάσεις, ἃς ἀναιρεῖ ὁ Zeller, καὶ ὧν τὴν πρώτην, παρέλιπεν ὁ συγγραφεύς, ἐνῶ εἰς αὐτὴν μόνον ἀνα-

φέρεται «ἡ εἰκονικὴ παράστασις» καὶ οὐχὶ εἰς τὰ «αἰσθητὰ αἶδια» τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἀντὶ δὲ τῆς λέξεως «διασαφήσεις» ἔδει νὰ τεθῆ «δηλώσεις». Ἐνταῦθα δὲ παρέλιπεν ὁ συγγραφεὺς τὸν πρῶτον λόγον, φηχρηται ὁ Zeller κατὰ τῶν θεωρούντων τὰς ἰδέας ὡς ψιλὰς ἐννοίας τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ ἢ ὡς νοήματα τῆς θεότητος καὶ δι' οὗ ἀναιρεῖ τὴν ἐνστασιν αὐτῶν.

Ἐν σελ. 32 στιχ. 14 ἀντὶ «ὑπόστασις» ἔδει νὰ τεθῆ τὸ «αὐδιπόστατον». Κακῶς δὲ διεγράφη τὸ «αἵτινες» τὸ ἐν τῷ περιθωρίῳ. Ἐν σελ. 34 στιχ. 2 τὸ «νοητὸν» ἐσφαλμένον· ὁ Zeller ἐν σελ. 668 ἔχει «ein denkendes». Κατωτέρω δὲ ἐνθα γίνεται λόγος περὶ Ἀριστοτέλους, ἐνῶ ὁ Zeller γράφει «αἱ ἐννοιαὶ τῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων», ὁ συγγραφεὺς παρέλιπε τὸ «οὐσίας».

Ἐν σελ. 35 στιχ. 1 μετὰ τὸ «ἦτο» ἔδει νὰ προστεθῆ τὸ «ἐπίσης»· ὁ Zeller γράφει «nicht minder unbekannt ist ihm (τῷ Ἀριστοτέλει).

Καὶ τὰ περὶ τῆς ἐρμηνείας, ἣν δίδει ὁ Lotze εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Πλάτωνος, ὅτι αἱ ἰδέαι ἔχουσιν ὑπαρξιν κεχωρισμένην τῆς τῶν πραγμάτων ὑπάρξεως, εἶνε εἰλημμένη ἐκ τοῦ Zeller (σελ. 671-672), μετατεθεισῶν μόνον τῶν ἐν ἀρχῇ προτάσεων. Ὁ Zeller λέγει «ἡ χωριστὴ ὑπαρξις τῶν ἰδεῶν ἐκφράζει κατὰ Lotze μόνον τὸ αἰώνιον αὐτῶν κῦρος καὶ σημασίαν. Ἀλλὰ καὶ τεθέντος ὅτι μόνον ἐν τούτῳ κεῖται ἡ ἐν τῇ ἰδεολογίᾳ περιεχομένη αἶδιος ἀλήθεια, ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἔπεται ὅτι καὶ τοῦ Πλάτωνος ἡ δόξα περιορίζετο ἐν τούτῳ». Ὁ συγγραφεὺς συνέπτυξε τὰς δύο προτάσεις εἰς μίαν, καὶ ἀντὶ τῆς ὑπὸ Lotze εἰς τὰς ἰδέας ἀποδιδομένης σημασίας θέτει «τὴν αἶδιον ἀλήθειαν τῶν ἰδεῶν» ἄνευ τοῦ «μόνον». Ὁ συγγραφεὺς γράφει «πράττει τοῦτο (ὁ Πλάτων), ἵνα δηλώσῃ τὸ αἰώνιον κῦρος καὶ τὴν αἶδιον ἀλήθειαν τῶν ἰδεῶν». Νῦν ἔπεται ἡ παρὰ Zeller προηγηθεῖσα τούτων πρότασις τοῦ Lotze περὶ τῆς ἀτελείας τῆς γλωσσικῆς ἐκφράσεως, μετ' ἣν ἔπεται ἐκ νέου ἡ πρότασις «αἱ ἰδέαι πάντοτε δηλοῦσι τὴν σταθερὰν ἀλήθειαν. Ἐνταῦθα πρῶτον γίνεται μνεία τοῦ Zeller, ὡς εἰ μὴ ἦτο ἡ ὅλη πραγματεία μετάφρασις ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Zeller μετὰ πολλῶν παρανοήσεων, διαστροφῶν καὶ παραλείψεων ὅλων συνεχῶν σελίδων καὶ προτάσεων, ὧν ἡ παράλειψις καθιστᾷ τὴν συνέχειαν τοῦ

λόγου δυσξύμβλητον· οὕτω κατωτέρω τὰ ἐν σελ. 36 ἀντιτάσσονται ὑπὸ Zeller εἰς δισχυρισμὸν τοῦ Lotze. Τοῦτον παρέλιπεν ὁ συγγραφεὺς, οὐχὶ ὁμῶς καὶ τὰ πρὸς ἀναίρεσιν αὐτοῦ ὑπὸ Zeller λεγόμενα.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ἀντὶ «δοξασιῶν» ἔδει νὰ γραφῆ «παραστάσεων» ἢ «ἐννοιῶν». Καὶ τὸ ἀμέσως ἐπόμενον· «εἴαν δηλ. εἶνε ἀληθῆς ἢ ὑπαρξίς τῶν ὑποκειμένων, ἀληθῆς θὰ εἶνε καὶ ἡ τῶν ὑποκειμένων γνῶσις» ἀντὶ διασαφήσεως ἐπάγει μᾶλλον σκοτισμὸν. Τὰ ἐν σελ. 37 (στίχ. 3 μέχρι τῆς λέξεως ἐνάδες) εἶνε ἐπίσης εἰλημμένα ἐκ τῆς ιστορίας τοῦ Zeller μετὰ προσθήκας παραδειγμάτων ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ὅπως περιττῶν.

Καὶ τὰ περὶ Πλάτωνος (ἐν σελ. 39 καὶ 40) ἀσαφῆ καὶ συγκεχυμένα. Ὁ συγγραφεὺς παρέλιπεν ἐνταῦθα τὰ τοῦ Zeller ὡς δύσκολα καὶ λίαν ἐκτενῆ δανεισθεῖς μόνον ὀλίγας προτάσεις.

Καὶ ἡ § 4 (περὶ τῶν ἰδεῶν ὡς ἀριθμῶν) ἐλήφθη ἐκ τῆς ιστορίας τοῦ Zeller παραλειφθεισῶν τῶν τριῶν πρώτων σελίδων (686-688) καὶ ἄλλων προτάσεων.

Ἡ § 5 (Αἱ ἰδέαι ὡς αἰτίαι καὶ δυνάμεις) εἶνε μετάφρασις (μετὰ τινων παραλείψεων) τῶν σελίδων 686-698 τοῦ Zeller. Ἄλλὰ καὶ ἐνταῦθα παρανοήσεις. Οὕτω π. χ. εὐθύς ἐν ἀρχῇ (ἐν σελ. 43 στίχ. 11) τὸ «διὸ» προστεθὲν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως παριστᾷ τὸ ἀμετάβλητον τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος ὡς ἀποδοχὴν τῆς ἀκολουθίας Παρμενίδου καὶ Εὐκλείδου ἢ τῆς δυσκολίας τοῦ ν' ἀποφύγη τὴν ἀκολουθίαν ταύτην τὴν ἀποκλείουσαν ἐκ τοῦ ὄντος πᾶσαν ἀλλοίωσιν καὶ κίνησιν. Οὐδέτερον λέγει ὁ Zeller (ἐν σελ. 686) Seine ideen sollten κλ. Allein mit dieser aus den ursprünglichen Motiven hervorgehenden Erwägung kreuzte sich eine zweite, die ihm verbot sich ihrem Zuge ungehemmt zu überlassen κλ. Αὕτη ἡ περίοδος παρελείφθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ἐνῶ εἶνε ἀναγκαιοτάτη ὡς εἰσάγουσα ἅπαντα τὰ ἐπόμενα.

Ἐν σελ. 44 κακῶς ἀποδίδει τὸ παρὰ Zeller «Vorträge» διὰ τοῦ «διαλόγους». Εἰς τὸ ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ «οὓς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Ἀριστοτέλης» ὀρθῶς προσέθηκεν ὁ Zeller τὸ «zunächst», ἵνα δηλώσῃ, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν οὐ μόνον τὴν προφορικὴν διδασκαλίαν (Vorträge), ἀλλὰ καὶ τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος.

Ἡ § 6 (Ἡ πληθὺς τῶν ἰδεῶν) ἐλήφθη ἐπίσης ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Zeller (σελ. 699-706). Τὰ ἐν σελ. 50 «τῶν οὐσιωδῶν, τῶν ἐπουσιωδῶν» εἶνε παρανόησις τοῦ παρὰ Zeller «das substantielle» τ. ἔ. ἰδέαι τῶν ἀντικειμένων κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἰδέας τὰς ἀντιστοιχούσας εἰς τὰς ἐννοίας ποιότητος καὶ ἀναφορᾶς (πρὸς τι). Αἱ δὲ «γραμματικαὶ μορφαὶ» δὲν εἶνε «οἱ γραμματικοὶ κανόνες», ἀλλ' οἱ γραμματικοὶ τύποι. Ἐν σελ. 51 παρελείφθησαν αἱ ἀρνητικαὶ ἐννοιαί. Τὰ ἐπόμενα λίαν συντετριμμένα καὶ ἀσυνάρτητα, παραλείφθεισῶν πολλῶν ἐν τῷ μεταξύ προτάσεων.

§ 9 (Ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ). Ἡ ὅλη § σύγκειται ἐξ ἀποσπασμάτων τοῦ Zeller (σελ. 707-718)· διὰ τοῦτο καὶ αὕτη καθίσταται ἀσυνάρτητος καὶ σκοτεινὴ. Ἐν σελ. 53 «ὁ ἥλιος παράγει γνῶσιν». Ὑπάρχει τοῦτο παρὰ Zeller (Erkenntniss), οὗτος ὅμως ἀντιτίθησιν αὐτὸ πρὸς τὸ «wissen».

Ἐν σελ. 55 «τὸν ἀπόλυτον σκοπὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας»· τὸ «ἀνθρωπίνης» προσθήκη τοῦ συγγραφέως περιττή. Ὁ Zeller ἐν σελ. 647 γράφει «αἱ ἰδέαι εἶνε ὁ τελικὸς σκοπὸς καὶ τῆς φύσεως».

Ἐν σελίδι 37 καὶ 38 διασαφῶν τὴν θεωρίαν τοῦ Παρμενίδου παραλείπει νὰ δικαιολογήσῃ τὴν τοῦ Πλάτωνος, ὅτι ἐν ταῖς ἰδέαις συνδέονται ἐν καὶ πολλά. Ἦτο δ' αὐτῷ δυνατόν τοῦτο, ἂν ἐποιεῖτο χρῆσιν τῶν ἐν Σοφιστῇ λόγων τοῦ Πλάτωνος καὶ συνεβουλεύετο καὶ ἐν τούτῳ τὸν ἄριστον αὐτοῦ ἐν πᾶσιν σύμβουλον Zeller ἐν σελ. 673-679.

Ἐν σελ. 52 πραγματευόμενος περὶ τῆς σχέσεως τῶν ἰδεῶν πρὸς ἀλλήλας λέγει μὲν ὀρθῶς ὁ συγγραφεύς, ὅτι ὁ Πλάτων δὲν κατέστρωσε τέλειον τῆς σχέσεως αὐτῶν σύστημα, παρέλιπε δὲ ν' ἀναγράψῃ πάντα τὰ παραδείγματα τῶν γενικῶν ἐννοιῶν, ἅπερ ὁ Πλάτων μετεχειρίσθη, καὶ νὰ καταδείξῃ καὶ τὴν κατὰ Πλάτωνα σχέσιν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας.

Ἐν σελ. 53 πραγματεύεται σαφῶς καὶ καλῶς περὶ τῆς ἰδέας τοῦ ἀγαθοῦ, περὶ δὲ τῶν παραλλαγῶν τῆς ἐννοίας τοῦ ἀγαθοῦ, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν Φιλήβῳ, Τιμαίῳ καὶ Πολιτείᾳ, καὶ πῶς αὗται συμβιβάζονται πρὸς ἀλλήλας τε καὶ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ ὅλου συστήματος ἀλληλουχίαν, οὐδένα ποιεῖται λόγον ὁ συγγραφεύς, εἰ καὶ ὁ σοφώτατος ὁδηγὸς αὐτοῦ σπουδαιοτάτην παρεῖχεν αὐτῷ πρὸς τοῦτο ἀφορμὴν διασαφηνίζων τὴν σχέσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ταύ-

θεοῦ, περὶ ἧς πολλοὶ σοφοὶ τοῦ Πλάτωνος ἐρευνηταὶ διαφέρονται πρὸς ἀλλήλους.

Ἐκτιθεὶς δ' ὁ συγγρα. τὴν διάφορον σημασίαν τῶν εἰδητικῶν ἀπὸ τῶν μαθηματικῶν ἀριθμῶν παραλείπει τὸ κυριώτατον, διατὶ δῆλον ὅτι ὁ Πλάτων ὠνόμασε τὰς ἰδέας ἀριθμοὺς καὶ ἐποιεῖτο τὴν διάκρισιν εἰδητικῶν καὶ μαθηματικῶν ἀριθμῶν.

Καὶ τὴν σχέσιν τῶν ἰδεῶν πρὸς τὰ αἰσθητά, τῆς τοῦ κόσμου ψυχῆς πρὸς τὸν κόσμον κλ. εἶχεν ἀφορμὴν νὰ διασαφηνίσῃ κάλλιον. Πρὸβλ. Zeller, Philos. d. Gr. II, σελ. 744 κ. ἔξ.

Καὶ τὴν σχέσιν τῆς τοῦ Πλάτωνος ἠθικῆς, πολιτείας καὶ θρησκείας πρὸς τὴν ἰδεολογίαν εἰκονίζει μὲν σαφῶς, ἀκριβῶς καὶ ζωηρῶς, ἀλλὰ συντόμως.

Καὶ ἄλλας τινὰς μικροτέρας ἑλλείψεις ἐδύνατο ν' ἀποφύγῃ ὁ συγγραφεύς. Οὕτω π. χ. οἱ ἱστορικοὶ λόγοι, οἵτινες ἤγαγον τὸν Πλάτωνα πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ἰδεῶν, ὀρθῶς μὲν ἐκφέρονται, δὲν ἐξαίρεται δὲ ἐμφαντικῶς ἢ σπουδαιότης ἐκάστου πρὸς τὴν γένεσιν καὶ προπαρασκευὴν τῆς ἰδεολογίας.

Καὶ ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν «μεταφυσικῶν λόγων» (σελ. 14) ἀναγράφει μὲν τὸ ἐν Φαίδωνι 74 A ἐπιχείρημα, δὲν συνάγει ὅμως ἐμφαντικῶς τὸ ἐξ αὐτοῦ πόρισμα «ἔδει δέ γε, φραμέν, πρὸ τούτων (τῶν αἰσθησέων) τὴν τοῦ ἴσου ἐπιστήμην εἰληφέναι», ἦτοι τὴν ἔννοιαν τοῦ ἴσου (ἐπομένως τὴν ἰδέαν) δὲν ἐσχηματίσαμεν ἐκ τῆς θεωρίας τῶν αἰσθητῶν ἴσων· διότι ταῦτα οὐχὶ τὴν ἰδέαν, ἀλλ' ἀτελὲς μόνον ἀπείκασμα αὐτῆς παρέχουσιν ἡμῖν πάντοτε. Λέγει μὲν πως τοῦτο ὁ συγγραφεύς, ἀλλ' οὕτως ἀσυνδέτως, ὥστε λανθάνει τὸν ἀναγνώστην.

Ἐνταῦθα εἶχε τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ τὸ τῆς Πολιτείας 479 A κ. ἔξ. «Τούτων γὰρ δὴ, ὧ ἄριστε, φήσομεν κτλ.». Πρὸβλ. καὶ σελ. 524 Q. 478 E. Καὶ τούτοις ἔδει νὰ προστεθῶσι τὰ ἐν Φαίδωνι 78D, οἷς θὰ προσηρμόζοντο ὡς πόρισμα τὰ ἐν σελ. 15 λεγόμενα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ἐν σελ. 44 στίχ. 8 λέγει «Αἱ ἰδέαι εἶνε ἐνὶ λόγῳ αἱ ἐν τοῖς πράγμασιν ἐνυπάρχουσαι αἰτίαι», οὐκ ὀρθῶς ἀποδιδούς τὸ τοῦ Zeller (αὐτ. σελ. 687): die Ideen sind mit einem Wort die *immanenten* Ursachen der Dinge.

Ἐν σελ. 5 λέγει ὁ συγγραφεύς, ὅτι οἱ Πυθαγόρειοι ἔλεγον «τὰ αἰσθητὰ ἀπεικάζματα τῶν ἀριθμῶν». Οἱ Πυθαγόρειοι ἔλεγον, ὅτι τῶν αἰσθητῶν οὐσία ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς. Ἄριστ. Μετὰ τὰ Φυσ. Α, 5. σελ. 985, β, 25. 986, α, 1. 16. 987, α, 15 κ. ἐξ. Πρβ. αὐτ. κεφ. 6. σελ. 987 β, 11 καὶ ἐξῆς, ἐξ οὗ παρήχθη, φαίνεται, ὁ συγγραφεύς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΡΟΣ